

Skadesreduktion i Vancouver og 'UnitedWeCan'

Mennesker og deres stofproblemer kan håndteres på mange måder. Indtryk fra byen, der netop har været hjemsted for den 17. skadesreduktionskonference.

AF MICHAEL JOURDAN

Nogle billeder glemmer man aldrig. Banegårdsterrænet i Zürich har brændt sig ind på nethinden hos mange. En åben narkoscenes elendigheder spredt til alverdens fjernsynsseere, så man får kaffen galt i halsen. Færre har set bagsiden af medaljen i Vancouver i Canada, hvor der for nyligt blev holdt skadesreduktionskonference med deltagelse af 1.500 mennesker fra 94 lande. Men bevægede man sig ud fra hotellerne i den pæne ende af byen, hvor konferencen blev afholdt, og ned til downtown Eastside i Vancouver, fandt man en narkoscene, der giver mindelser om Zürich og får hjemlige Maria Kirkeplads til at virke som et lille problem, med nogle få ulykkelige skæbner, der nok burde kunne hjælpes.

Stor havneby med misbrugsproblemer

Alle byer har narkotikaproblemer, men Vancouver har et større problem end byens størrelse lægger op til. Tag Maria Kirkeplads og gang den med omkring 50, og så har du, hvad der udspiller sig af nød og elendighed i det ellers rige Vancouver, som er en af de største havnebyer på hele Stillehavskysten, og som er omkranset af sneklædte bjerge og skal huse Vinterolympiaden år 2010. Nede i byen er klimaet dog mildt. Frosten er ikke samme trussel mod et liv på gaden, som i resten af Canada. I denne gamle guldgraverby er der mange små 'hoteller' af tvivlsom kvalitet, og stofferne er

rigelige, og forsyningerne sikre. Fra hele Canada er folk med hang til stoffer strømnet til år efter år. Og de tager sjældent tilbage. På gaderne og især i gyderne bag Gastowns huse har omkring 5.000 hårdt belastede stofbrugere deres daglige liv og færd: alkohol-, heroin-, crack- og metaamfetaminbrugere lever og overlever i en skønsom blanding.

Fællestrækkene med Liverpool, Amsterdam/Rotterdam og Hamburg er til at få øje på. I alle tilfælde drejer det sig om store, gamle havnebyer med etnisk sammensatte befolkninger, 'højt til loftet' og betydelige misbrugsproblemer. Et andet fællestræk er, at man i disse byer – uden nødvendigvis at have fodslag med den nationale regering – i lokal enighed er gået nye veje i retning af en større satsning på behandling og skadesreduktion og mindre fokus på håndhævelsen af straffeloven over for besiddelse af brugerdoser. Såvel i policy-dokumenter som i praksis har Vancouvers befolkning, erhvervsliv og lokale myndigheder taget skadesreduktion til sig – også de mere opsigtsvækkende tiltag: Således har Vancouver som den første by i Nordamerika åbnet et fixerum. Åbningen af SIS – Supervised Injection Site – skete i september 2003. Vancouver er også deltagende by i det første heroinforsøg i Nordamerika – NAOMI (North American Opiate Medication Initiative) – som åbnede i februar 2005 efter at have været under forberedelse i 7 år!

På mere end én måde kunne man derfor sige, at Vancouver var vel-

valgt som hjemsted for mødet mellem den voksende skare af skadesreduktionister fra hele verden, som hver på deres måde og i vidt forskellige settings tager favntag med mennesker og deres stofproblemer på en skadesreduktionistisk måde. På den 17. skadesreduktionskonference var beretningerne mange og programmet overvældende: Man kunne høre oplæg og diskussioner fra 7 morgen til 21 aften. Valgene var svære mellem de mange sideløbende paneler, som dag efter dag kappedes om konferencedeltagerens gunst.

'UnitedWeCan' gjorde uventet indtryk

Men efter hjemkomsten skal valget gøres: Hvad skal beretningen dreje sig om? Igen står nogle billeder stærkere end andre. Stærkest af alt står ikke de mange præsentationer af ellers interessante papers. Eller de mange diskussioner mellem erfarne og lærde fra narkotikafeltet. Eller samtalerne med kolleger. Eller ekskursionerne til SIS og NAOMI og samtalerne der. Nej, stærkest af alt står 'UnitedWeCan' – et sted som ikke engang figurerede på programmet eller lod sig repræsentere på konferencen, men som for mig at se på fornemste vis illustrerer, hvad der rør sig i Vancouver. Hvad var det som gjorde indtryk? Det var en kombination af mange ting, såsom størrelsen af operationen, værdisigheden, koncentrationen, hittepåsomheden, meningsfuldheden og brugbarheden for de involverede.

'UnitedWeCan' er en slags gen-

FOTO: KLOÏE PICOT

FOTO: KLOIE PICOT

brugscentral, men ikke en almindelig dansk en af slagsen (hvor miljøbevidste mennesker fra forstæderne kører biler og anhængere rundt mellem containere, mens højtlohnede kommunale medarbejdere tilser, at reglerne overholdes, når smid-væk-samfundets efterladenskaber skal placeres). UWC er først og fremmes et sted, der hjælper gaden folk med at tjene penge. UWC er bemandet af gadefolk og betjener gadefolk. INGEN arbejder der, som ikke lige så godt kunne være på gaden - enten for at lave en skilling eller for at overleve og bo der. Man er ligemænd og betjener ligemænd. Men man løser samtidig opgaver i og for lokalsamfundet.

Hovedaktiviteten i UWC er at tage imod tom genbrugsemballage, som er indsamlet på gader og stræder, og som sorteres og afleveres på uhyre effektiv facon på stedet. Vi taler om dagligt at klare om-

kring 1.000 ekspeditioner på hver hundredvis af flasker og dåser. Der indsamles 20 millioner styk øl- og sodavandsemballage om året. Det giver en returpant på ca. 13 millioner kroner om året, og 75 % af dette beløb udbetales til indsamlerne kontant. Resten går til lønninger og drift af stedet. UWC påtager sig også gadefejning og anden renholdelse, graffitijernelse, cykelreparationer og cykelgenbrug, genbrug af pottplanter samt afholdelse af loppemarkeder. UWC drives som en non-profit forretning, som skal være økonomisk rentabel, idet kun 10 procent af budgettet finansieres af det offentlige. Uligt mange andre projekter, som går i sig selv, når projektmidlerne tørrer ud, eller ildsjælene brænder op, har UWC vist sin levedygtighed i nu 11 år. Man har udvidet virksomheden løbende og er flyttet til større lokaler, hvor man nu råder over 400 kvadratmeter.

Men man kunne godt bruge dobbelt så meget plads.

En leder med ganske særlige kompetencer

Lederen af UWC hedder Ken Lyotier, og han har selv været down-and-out. Var på stoffer og på flasken. Indtog alt, hvad han kunne komme i nærheden af. 'Hvis jeg kunne skaffe noget, og der måske var en effekt, så røg det ind. Har sikkert uforvarende taget p-piller... Jeg var lige så fucked-up, som de folk jeg arbejder blandt i dag. Har været igennem min mørke nat'. Nu er han afholdende på 17. år, men hans ansættelsespolitik og måde at drive stedet på røber, at han ikke glemmer sit tidligere liv, og hvor langt han selv var ude. Hvilket giver en naturlig respekt for manden.

På UWC arbejder der ca. 30 på fuld tid og hele 350 på deltid. Enhver der gerne vil arbejde på UWC

i stedet for på gaden, er velkommen på den anden side af disken. Hver anden tirsdag aften kan man påmønstre. 'Jeg prøver at finde en plads, som passer dem, og som passer os. For nogle er det her det første job, de har i lang tid – måske nogensinde'. Arbejdsmarkedet kan ellers være lukket land. Plettede straffeattester, ingen uddannelse, brug af stoffer og/eller mentale problemer hjælper ikke på sagen. 'Nogen er i så dårlig tilstand, at egentlig arbejdsevne har lange udsigter – men hvis man vil yde noget, finder vi en tjans, nok så lille, men betydningsfuld for vedkommende – og værd at få lavet for os. Og så tager vi den derfra' forklarer Ken.

Får folk det bedre, når de går om bag disken? Ikke nødvendigvis. Det afhænger af mange ting.

Der er ingen garantier. 'Arbejde bygger på, at man skal udskyde belønningen til senere', forklarer Lyotier. 'Måske er der en tilfredsstillelse i selve det at arbejde, hvis man kan finde det rigtige arbejde. Men for mange mennesker er lønseddelen belønningen - og så det, man kan bruge lønnen til. Vores erfaring er, at man skal have et vist overskud for at tage skridtet om bag disken. Langt fra alle er klar. Er man afhængig og vant til at leve fra hånden til munden i en tilværelse, hvor alt drejer sig om gratifikation her-og-nu, kan det være et meget kompliceret skridt at tage. Det fordrer en vis stabilitet. Vi kan gøre dørrtrinnet lavt, men der er stadig et trin, som skal bestiges. Selv hvis man - som vi - gør det muligt at starte meget blødt med få forpligtelser og få timer.

Det her er mennesker, som ikke har fundet en god hylde, der hvor de kommer fra. De har meget klart fået at vide, at de er fuck-ups på alle mulige måder. Ikke kun direkte, men også indirekte.

De fleste er blevet sendt videre og videre om og om igen i deres liv. De føler sig som udskud og værdis-

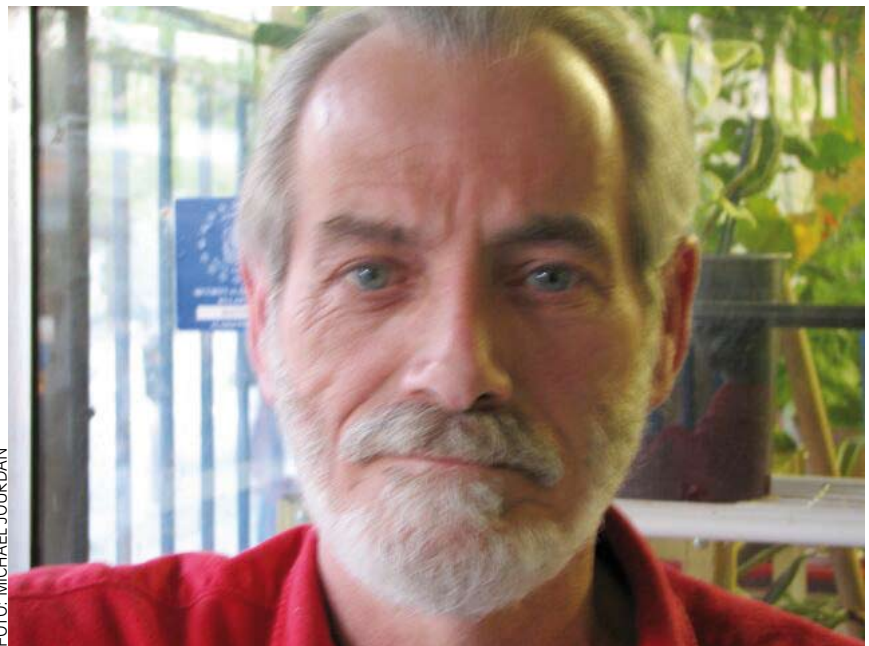

FOTO: MICHAEL JOURDAN

Ken Lyotier har selv været down-and-out, men står nu i spidsen for 'UnitedWeCan' og de 380 medarbejdere, der alle kommer fra gaden. Han foretrækker sin daglige tørn med flasker og dåser, frem for at snakke med forskere og journalister. Men STOF fik allernådigst en audiens...

løse - og er det vel også på en masse måder. De er et stort problem, og de har store problemer. Hvis vi afviser folk, hvad sker der så med dem? Et sted skal man være. Så vi prøver at skabe et ståsted og et tilhørsforhold. Nu er du her, og du bliver her.

Vi prøver at holde fast på folk, og det er skræmmende ad helvede til. Vi er ikke særligt gode til det, for de fleste af os er i temmelig dårlig i stand, men samfundet er heller ikke særlig godt til at rumme os. Så vi prøver at gøre, hvad vi kan. Døren er aldrig helt lukket for nogen. Man får en chance, og så en chance til. Og så måske en til. For eksempel er der en kvinde på arbejde lige nu, som før har stjålet fra UWC, men nu er hun her igen. Hun får en chance til... En anden kommer i morgen, som ellers havde brudt reglen om ikke at indtage stoffer på området. Han havde røget crack i baglokalet, men også han får en chance til. Vi prøver stille og roligt at tale os til rette om det, der skete, og hvordan vi kommer videre. Ikke nogen mo-

ralprædiken - ikke stemple nogen som slet.

Det gælder om at være så realistisk som mulig i forhold til, hvor vi faktisk er. Ikke hvor vi burde være henne. Vi prøver at finde måder at være mennesker på sammen, der hvor vi er. I fællesskab kan vi en masse, som ingen andre kan gøre for os'. UWC løser også et problem for de handlende, som ikke i samme omfang som tidligere belastes af at skulle modtage returemballage, hvilket sparer både lagerplads og personale. De, der indsamler emballagen, udsættes heller ikke for bortvisninger eller øvre grænser for, hvor meget de må returnere. Og alle får, hvad de skal have, for det de afleverer.

UBU'en og design med humanitært sigte

På det seneste har UWC indledt et samarbejde med Emily Carr Institutet for Kunst og Design i Vancouver og den industrielle designer Michael Strutt. Sammen undersøgte man, hvad folk, der samler flasker,

MICHAEL JOURDAN
FILOSOF OG REDAKTØR PÅ STOF

dåser og andre genbrugsting, kunne have brug for. Valget faldt på bedre vogne. Og Strutt blev sendt på feltarbejde. Ud at samle med samlerne. Og det han så var, at næsten alle benyttede sig af stjalne supermarkedsvogne - en på alle måder dårlig løsning. Supermarkederne mister indkøbsvogne, som politiet bebyrdes med at skulle beslaglægge og returnere. Dertil kommer, at der ikke er plads nok i indkøbsvognene til det, man finder. Samtidigt er rovdriften på vognene en pestilens for omgivelserne, fordi de støjer så meget. Flere af gadens folk er blevet kørt over, fordi de ikke kunne høre en bil på grund af larmen fra de dårlige hjul og indholdets rasleri mod trådnettet. Og endelig er indkøbsvognene tunge at køre rundt med: Det er svært at køre over kantstenene eller på ujævne underlag som brosten. Anstrengelserne kan give dårlig ryg.

Alt det skulle der rådes bod på, og Strutt ville også have, at hans vogn skulle kunne foldes sammen, så den kan komme med op, hvor man bor, hvis man har et sted at bo. Den skal kunne kobles på en cykel, hvis man har en tohjulet. Og der blev lavet prototyper, og alt blev testet behørigt. I skrivende stund er vognen færdigudviklet, og de første eksemplarer af UBU (Urban Binning Unit) triller nu rundt og gør god fyldest. De kan bære op til 100 kilo næsten lydløst, og der sælges reklameplads på UBU'erne med henblik på at billiggøre disse.

De nye UBU'er giver arbejdet mere status. At trille rundt med en supermarkedsvogn eller at slæbe på plasticposer er umenneskeligt og uværdigt og giver en dårlig relation til andre mennesker. Med de nye vogne signalerer man, at man udfylder en funktion, og det lader sig bedre gøre at etablere samarbejde

og partnerskaber med mennesker og virksomheder i lokalområdet.

I al sin lidenhed præsenterer 'UnitedWeCan' den besøgende for en sjælden kombination af meningsfuldt, betalt arbejde, miljøindsats og det at hjælpe andre: En innovativ social entreprenørvirksomhed, som på effektiv måde kommer en sårbar og marginaliseret gruppe i møde, og gør livet mere tåleligt. Hvilket er et udtryk for, at skadesreduktion ikke kun handler om stoffer, men om mennesker.

Se mere om UWC på: www.unitedwecan.ca

Hovedtemaer fra konferencen afrapporteres på <http://www.harmreduction2006.ca>, hvor online abstracts også vil blive lagt ud.

I dagene 13.-17. maj 2007 finder næste skadesreduktionskonference sted i Warszawa, Polen. Se mere på www.harmreduction2007.org

Nedenfor: Den gamle model
Modsat side: Den nye model

FOTO: KLOIE PICOT

FOTO: KLOIE PICOT